

bili na Češkem za spravo, nahajajo se tudi v navedenih deželah, samo da še v večji in postrenej meri. (Prav res! na desnici.)

V dokazovanji svojem se hočem omejiti na avstrijske dežele, v katerih bivajo južni Slovani. Nemška manjšina na Češkem ima svoje nemško vseučilišče, svoje nemške srednje šole in učiteljišča, svoje nemške ljudske šole. In vendar se je čutila zatirano in ni prej mirovala, da se jej je v zmislu člena XIX. državnega osnovnega zakona zagotovila odpomoč. Če pogledamo v dežele avstrijske, v katerih bivajo južni Slovani, preverimo se, da zatiranje nemške manjšine na Češkem ni bilo niti blede senca, proti krivicam in zatiranjem, katera morajo že leta trpeti Slovani v dotičnih deželah.

Te dežele nimajo nobene velike šole, kajti vseučilišče Zagrebško velja za inozemsko. Na vseučilišči Graškem so se opustile obstoječe slovenske stolice za tako potrebne pravoznanske predmete. Hrvatske srednje šole so samo v Dalmaciji, dočim hrvatska večina v Istri nema nobene srednje šole. Novomeška gimnazija je deloma slovenska, na Ljubljanskej so slovenske paralelke, temu nasproti so pa štajarski Slovenci po desetletnej spravljivej politiki dosegli še le jeden slovenski paralelni razred na gimnaziji v Mariboru (Čujte! na desnici); Slovenci Koroški pa še toliko niso dosegli. V Trstu in v Gorici so pač nemške gimnazije, slovenskih pa ni. (Dalje prih.)

Kako si more kmet, in kako mu morejo drugi pomagati?

II.

Kako morejo kmetu drugi pomagati? Kdo so ti drugi? To je slovenski omikani svet, to so narodnjaki in pa država. Država ima tudi nalogo skrbeti za blagostan svojih podanikov. Ali vse se ne sme od države pričakovati. Pred vsem si morajo pomagati ljudje sami: „Pomagaj si sam in Bog ti bode pomagal!“ Ljudstvo namreč samo najboljšo vè, kje ga čevelj žuli, kaj mu je na korist, kaj pa na škodo. Svojo voljo pa lahko razodene v državnem in deželnem zboru po svojih poslancih. Iz tega namena nam je dana ustava, pa žalibog se dostikrat ravno nasprotno od tega doseže, kar je bilo nameravano.

Uzrok te prikazni je nejedinstvo ljudstva. Ta pa je ravno voda na mlin liberalizma. Nič mu ni bolj prijetno, kakor to. Tako razdeljeno ljudstvo je tvarina, iz katere se da vse narediti: dobro ali slabo. Gorjé pa takemu ljudstvu, če pride v zgrabljive kremplje ničvrednežev.

Da se to zabrani, temu najboljši pripomoček je društveno življenje. V društvih zamorejo razumni in značajni možje druge podučiti, mlačneže zdramiti, kratkovidne nasprotnike pa

na suho djati. Koliko dobrega bi društva, imenujmo jih politična društva, lahko storila ob času volitev! Že dolgo poprej bi lahko društva do dobrega spoznala in presodila svojega kandidata; ko bi ga ne imela, bi si ga lahko pridobila; v takih društvih bi poslance potem poročal o svojem delovanji, v njih bi imel trdno zaslombo. Razlagale bi se lahko v društvih obstoječe postave. Dostikrat pridejo ljudje na škodo, ker ne vejo postavnih določb. V društvih bi se lahko ljudje podučili, kako se imajo postavno boriti za svoje pravice. Vse hvale vredno je, kar so naši prvoboritelji že v tem oziru storili. Le želeči je, da se še društva bolj ukrepijo in razširijo. Ta spis namerava le važnost društvenega življenja poudarjati. Osnovanje društev so tudi priporočali naš razsvetljeni sv. oče Leo XIII. kot najboljše orožje v boju zoper moči teme. Otroci tega sveta so že zdavno sprevideli, kakošno moč ima v sebi društveno zedinjenje. Opozorim le na prostozidarski red, ki obstoji iz tajnih, t. j. neudom skritih društev pod poveljništvom samo nekaterih oseb. Akoravno ta red le na tihem deluje in celo noče, da bi se zunaj kaj o njem govorilo, ima vendar veliko več javnega upljiiva, kakor bi si naveden človek le mogel domisliti. Ravno delovanje tega reda je morebiti bistri um sv. očeta opozorilo, da se ima krščanski svet z enakim orožjem bojevati, ako če priti do zmage. Opomniti je še, da društva morajo imeti dobre voditelje, drugače kmalu dobijo sušico.

Dandanašnji se veliko govori o rešitvi socialnega ali družbinskega vprašanja. In to vprašanje gre na to, kako bi se zamogle razmere posebno stanov, ki si v potu svojega obraza kruh služijo (tako zvanega 4. stanú), zboljšati. Če se v društvih ljudstvu ukrepi, pa je glavna točka socialnega vprašanja vsaj za sedanjí čas rešena.

Za nas Slovence bi še posebne važnosti bilo eno društvo, ki bi imelo nalogo, delovati za povzdigo obrtnije. Spodbujalo bi naj mladeniče, ki kažejo sposobnost za to in ki imajo vsaj polovico srednjih šol za seboj, naj se grejo na obrtnijske šole učiti. Morali bi se pa tudi od društva podpirati. Take šole bi morebiti bile: ena v Dunajskem Novem mestu za stavbo strojev, druga pa šola za tkaninsko obrtnijo na Dunaji. Sicer bi se dalo še o tem govoriti. Pred vsem bi treba bilo, da se društvo ustanovi in mnogo udov pridobi. Francozi so si že zdavno takošnje društvo osnovali. Leta 1833 se je osnovalo v Pragi društvo za povzdigo obrtnijskega duha. To društvo še dandanašnji obstoji. Bral sem njegovo priporočilo od l. 1880. Pravi se tam, da so stroji in znajdbe našega stoletja vse gospodarske razmere predrugačile, in da je takošnje društvo živa potreba, naj ne zaostane narod za drugimi. Te besede veljajo

tudi za Slovence. Ali marsikateri bo vprašal, kako pa naprej? Temu odgovorim: če te poti ne nastopimo, potem že celo ne pridemo naprej, če jo nastopimo, je vsaj začetek od začetka storjen. Da je tovarnska obrtnija pri vseh slabih nasledkih, ki jih more imeti, za občni blagostan važna, to vsakdo prizna. Za obrtnijske izdelke, posebno pa tkaninske, grejo vsako leto iz slovenskih dežel milijoni na ptuje.*) Naši ubožni ljudje pa morajo iti dostikrat za male krajcarje v mesto služiti, kjer se večidel na duši in na telesu pogubijo. Ali bi ne bilo boljše, ko bi delali v kakej domačej tovarni sebi v korist, narodu pa v blagostan? Obrtnijo si pridobiti je pa tudi zavoljo tega važno, da dobi narodno življenje trdno podlago, ker smo drugače drugim na milost in nemilost izdani. Konečno še rečem, da v takošnjih rečeh ne velja veliko govoriti, temveč le storiti. Nekateri veliki narodi storijo in potem še le govorijo, ko je že stvar dognana, drugi majhni se pa na prvo pričkajo, ne storijo pa drugega ničesar.

Skušajo si v današnjem času povzdigniti obrtnijo vsi evropski narodi, celo Madjari, katerim bi domače obrtnije zavoljo ugodnega naravnega položaja najmanj bilo potreba.

Sklenem torej z željo, da bi se spolnilo, kar sem nasvetoval, da bi se pa tudi našel kak narodnjak, ki bi napravil kako ustanovo za obiskovalce obrtnijskih šol. Gotovo se ne motim, če rečem: Še pozni rodovi bi ga ohranili v hvaležnem spominu!

M. S.

Gospodarske stvari.

Prvo kovanje.

Enkrat mora biti; ko doraste žrebe, mora iti v kovačnico in tu se izgori po gostem, da se upira kovaču ter se ne da iz lepa podkovati. Kaj si če sedaj gospodar? Naj ga pretepa? Ne; ni misli na to, da se konj poboljša s tem, da ga pretepa. Konj še bode le huji. Sila tu, kakor tudi v obče le redko kje, nič ne pomaga, pač pa se pokvari žival, da bode še le bolj hudobna.

Veliko bolje torej stori oni gospodar, ako ravna z živalijo tako-le: Konju se dajo brzдови in naglavnjača; potem pa se gospodar postavi pred konja, tik pred njegovo glavo. Zatem mu gleda ostro v oči in z roko premika na rahlem brzdo in naglavnjačo. S tem moti žival, da ne gleda drugam in se ne skrbi za reči, ki se godé okoli nje. Treba je pri tem še to, da se spravi izpred konja vse, kar bi ga utegnilo kje premotiti.

Kedar se godi to spredaj, pri glavi konja, začne zadaj kovač živali vzdigati zdaj eno,

zdaj drugo nogo. Ako pusti žival, da se mu noga vzdigne in zopet na tla postavi, tedaj naj se zopet vzdigne noga in iz prva rahlo, in če je to ne splaši, potem pa se potrka že bolj trdno s kladivom na kopito. V tem, ko dela to kovač zadaj, mora gospodar spredaj zmerom gledati konju v oči in če se žival hoče vspeti, naj jo pogleda hudo in strese za brzdo. S tem zatre že prvi nepokoj živali in žival tako ne utegne brcniti ali kaj druga storiti, da bi bilo kovaču na škodo.

Ako pa stoji konj mirno, naj ga gospodar kliče pri imenu, lisec, vranec itd. Vrhu tega ga še naj gladi, boža nad očmi, po čelu, po sencih. Ako je muh, naj še jih kdo odganja. Da je pri tem treba potrpežljivosti in to vstrajne, razumeje se lahko. Večkrat je treba več dni tako ravnati s konjem, predno se da kovati; če pa človeku ne izmanjka potrpežljivosti, privadi s časom žival na se in kovanje mu pojde srečno izpod roke. Dve-, trikrat če se tako podkuje žival, ne da se mu godi sila, potem izgubi večji del do čista svojo trmo.

Sejmovi. Dne 3. maja na Ptujski gori, v Laškem trgu in v Selnici pri Mariboru. Dne 4. maja pri sv. Trojici v slov. gor. in v Svičini. Dne 5. maja v Mariboru, v Sentjurji na južni žel., v Gornjemgradu, na Ponikli, v Stradnu, v Brežicah, v Slov. Bistrici in na Vidmu. Dne 6. maja v Celji in v Radgoni, na obeh krajih tudi za konje.

Dopisi.

Od sv. Križa pri Slatini. (Zborovanje kat. pol. društva) Po dolgem času je prišlo do tega, da je naše društvo priredilo svoj letni javni občni zbor. Dne 20. aprila ob 1/4 uri odpre podpredsednik župan g. M. Debeljak zborovanje ter navzoče prisrčno pozdravi. Med drugimi so prišli gg.: dr. Jurtela, naš deželni poslanec, iz Ptuja. Franc Matjašič, potovalni učitelj, iz Maribora in J. Planinšek, izdelovatelj brizgalnic, iz Ptuja. Prvi govori Fr. Matjašič o vinoreji, ameriški trti in škropljenji proti peronospori, in to končno gosp. Planinšek kaj prijazno razkaže. Za tem pregovori naš obče ljubljene deželni poslanec gosp. dr. Jurtela v kratkem, pa kaj zanimivem govoru o političnem stanju Slovencev med Nemci, posebno v zadnjih 10 letih in kako da se v deželnem zboru ne da za nas Slovence ničesar doseči. Ob enem prijavi, da on ni kandidiral za to poslanstvo in da tudi ne misli kandidovati, da pa se je pustil voliti le na prigovarjanje slovenskih domoljubov, pač pa, da hoče ostati vedno zvest svojemu ljubljenu slov. narodu ter vedno podpirati vsako narodno podjetje. Za tem se je volil novi odbor in ko se s trikratnim živio-klicem na previt-

*) Glej spis o bombažnej obrtniji v koledarju družbe sv. Mohorja 1886.